

Tekijänoikeustoimijat Suomessa

Soile Manninen

Tekijänoikeutta kirjastoissa

14.6.2023

Tieteiden talo

Soile Manninen, CC BY 4.0 (Nimeä)

**Tekijänoikeuksia säädellään
kansallisella lainsäädännöllä, EU:n
direktiiveillä ja asetuksilla sekä
kansainvälisillä sopimuksilla**

Kansallinen lainsäädäntö

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)

- valmistelee tekijänoikeuteen liittyvät lakiehdotukset eduskunnan päätettäväksi
- neuvottelee kansainvälisistä sopimuksista
- hyväksyy eri aloja edustavat tekijäoikeusjärjestöt sopimuslissenssijärjestöiksi ja sopii niille annetusta tehtävistä

Valtion talousarviossa OKM:n osuuteen sisältyy määrärahoja

- yksityisen kopioinnin hyvityksen järjestämiseen
- lainauskorvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin sekä
- kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

Tekijänoikeusneuvosto

[Tekijänoikeusneuvosto](#) avustaa OKM:tä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä sekä antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta.

- Lausuntoja annetaan kirjallisen lausuntopyynnön perusteella
- Lausuntoa voi pyytää kuka tahansa
- Lausuntopyyntö on vapaamuotoinen eikä edellytä juridista asiantuntemusta
- Lausunnot ovat suosituksen luonteisia, eivät oikeudellisesti sitovia
- Lausuntojen aiheina mm. teostaso, taloudelliset ja moraaliset oikeudet, julkinen esittäminen, tekijänoikeuden rajoitukset ja tekijänoikeuden siirtyminen.

Tekijänoikeusjärjestöt (tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatiot)

- Myöntävät lupia suojatun aineiston käyttämiseen
- Perivät käyttämisestä korvaukset ja tilittävät ne oikeuksien haltijoille
- Oikeuksien haltijat ovat antaneet valtakirjat tai tehneet sopimukset, joilla oikeuksia on siirretty yhteishallinnointiorganisaation hallinnoitaviksi ja valvottaviksi.
- Järjestely helpottaa ja yksinkertaistaa oikeuksien hankintaa sekä korvausten maksamista kotimaisille ja ulkomaisille oikeudenhaltijoille
- [Patentti- ja rekisterihallitus \(PRH\)](#) valvoo tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien yhteishallinnointia ja neuvoo yhteishallinnointiorganisaatioita ja muita osapuolia tekijänoikeuden yhteishallinnointilain soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Tekijänoikeusjärjestöjä (julkaisut, tv ja radio, kirjallisuus, kuvataide)

- [Kopiosto ry](#) on tekijöiden, esittäjien ja kustantajien yhteisjärjestö.
- [Sanasto ry](#) on valtakunnallinen kirjailijoiden ja kääntäjien tekijänoikeuksia hallinnoiva aatteellinen yhdistys
- Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys [Kuvasto ry](#) valvoo kuvataiteilijoiden oikeuksia.

Tekijänoikeusjärjestöjä (musiikki, äänitteet, AV, näyttelijät)

- [Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto **Teosto ry**](#)
- [Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys **Gramex ry**](#)
- [Audiovisual Producers Finland - **APFI ry**](#) valvoo audiovisuaalisten tuotantojen tuottajien oikeuksia
- [**Avate ry**](#) on av-alan tekijöiden tekijänoikeusjärjestö. Avate edustaa käsikirjoittajia ja ohjaajia.
- [Näyttelijöiden Tekijänoikeusjärjestö - Skådespelarnas Upphovsrättsorganisation **Filmex ry**](#).

Muita järjestöjä

- Tekijänoikeudellista tiedotusta ja valvontaa suorittaa useiden järjestöjen yhdessä perustama [Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry](#) (TTVK). Sen tehtäviin kuuluu mm. tekijänoikeuspiratismiin vastainen työ.
- [Kopiostolla 44 jäsenjärjestöä](#), joita se edustaa ja joiden kautta kopiontikorvaukset maksetaan, mm.
  - Suomen tietokirjailijat ry: <https://www.suomentietokirjailijat.fi/>
  - Suomen kirjailijaliitto: <https://kirjailijaliitto.fi/>
  - Suomen tiedekustantajien liitto: www.tiedekustantajat.fi

Yksityisen kopioinnin hyvitys

- Hyvitys kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön
- Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien haltijoille suorana hyvityksenä teosten tekijöille, välillisenä hyvityksenä oikeudenhaltijoille heidän yhteisiin tarkoituksiinsa
- Hyvityksen tason määrittämisessä otetaan huomioon yksityistä kappaleen valmistamista ja sen määrää kartoittavan [puolueettoman tutkimuksen tulokset](#)
- Tällä hetkellä varattu 11 milj. euroa/vuosi

Kopiointi- ja käyttöoikeuskorvaukset

- Opetushallituksen määrärahasta maksetaan valtionhallinnossa ja oppilaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä
  - varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä maksuton toisen asteen koulutus lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa
- Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat hankkineet kopiointiluvan opetus-, tutkimus- ja hallintotoimintaansa eli maksavat sen itse. Kopiointikorvauksesta neuvottelevat Kopioston kanssa Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry ja Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
  - Opiskelijakohtainen tekijänoikeuskorvaus v. 2023
    - Yliopistot 19,30 euroa + alv
    - Ammattikorkeakoulut 18,90 euroa + alv

Lainauskorvaus

- tekijänoikeudellinen korvaus teoksen tekijälle siitä, että teoksen kappaleita lainataan kirjastoista
  - kirjallisten teosten, sävelteosten sekä kuvataiteellisten teosten tekijöille
- perustuu EU:n vuokraus- ja lainausdirektiiviin
- jaetaan oikeudenomistajille teosten yhteenlasketun lainamäärän perusteella
- v. 2017 lainauskorvaus laajennettiin tutkimusta ja opetustoimintaa korkeakoulukirjastoihin
- E-lainauskorvaus tulossa yleisiin kirjastoihin, korkeakoulut jätetty vielä ulkopuolelle

Sopimuslisenssijärjestelmä

- Tekijänoikeusjärjestö voi myöntää käyttö lupia muidenkin kuin edustamiensa tekijöiden puolesta
- Pohjautuu kollektiivisiin neuvotteluihin ja sopimukseen
- Sopimuslisenssijärjestönä toimiminen edellyttää OKM:n hyväksyntää. Ministeriö hyväksyy järjestön hakemuksesta, enintään viiden vuoden määräajaksi.
- Tekijällä tai muulla oikeudenhaltijalla, jota sopimuslisenssijärjestö ei suoraan edusta, on oikeus kieltää teoksen tai muun suojatun aineiston käyttö.
  - Ei voi kieltää valokopiointia eikä edelleen lähettämistä.
- Voimassaolevat hyväksymispäätökset, valmistelussa olevat ja tulevat:
<https://okm.fi/sopimuslisenssit>

Kansainväliset sopimukset EU:n direktiivit ja asetukset

Esimerkkinä Marrakeshin sopimus ja DSM-direktiivi

Maailman henkisen omaisuuden järjestö (WIPO)

- YK:n alainen, perustettu 1970
- Vastaa teollis- ja tekijänoikeuksien yhdenmukaistamisesta ja kehittämisestä kansainvälisellä tasolla

WIPO:n hallinnoimat yleissopimukset

- **Bernin sopimus** (1886) kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta (Suomi ratifioinut 1986)
- **Rooman yleissopimus** esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamisesta (Suomi ratifioinut 1983)
- **WIPO:n tekijänoikeussopimus ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimus** (1996) (Eduskunta hyväksyi sopimukset lainsäädännön alaan kuuluvilta osilta 2005).
- **Pekingin sopimus** (2012) koskee audiovisuaalisia esityksiä (näyttelijät). Sopimus tulee voimaan, kun 20 jäsenvaltiota on liittynyt sopimukseen. EU:n osalta ei ole vielä aloitettu liittymisvalmisteluja.

Marrakeshin sopimus (2013)

- koskee julkaistujen teosten saatavuuden helpottamista sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi.
  - Sopimus tuli voimaan syksyllä 2016
  - EU antoi 2017 direktiivin ja asetuksen → EU:n jäsenvaltioiden lainsäädännön pitää vastata sopimuksen velvoitteita.
  - EU ratifioi sopimuksen jäsenvaltioidensa puolesta lokakuussa 2018. Suomi saattoi direktiivin kansallisesti voimaan 12.11.2018 (tekijänoikeuslain 17 a–17 d §).
- [Lukemisesteisiä henkilöitä koskevan Marrakeshin sopimuksen soveltaminen: Käytännön opas kirjastoammattilaisille \(2018\)](#)

DSM-direktiivi v. 2016

- Euroopan komission ehdotus [COM \(2016\) 593 final](#) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla

Valtioneuvoston kirjelmä [U 63/2016](#) eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla

Valtioneuvoston selvitys [E 128/2016](#): Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle tekijänoikeuteen pohjautuvan oikeudenmukaisen, tehokkaan ja kilpailukykyisen talouden edistämisestä digitaalisilla sisämarkkinoilla

Valtioneuvoston selvitys [E 54/2016](#): Euroopan unionin komission julkinen kuuleminen kustantajien asemasta tekijänoikeuden arvoketjussa sekä ns. panorama-poikkeuksesta

Valtioneuvoston selvitys [E 1/2016](#): EU; tekijänoikeus: Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle; Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä

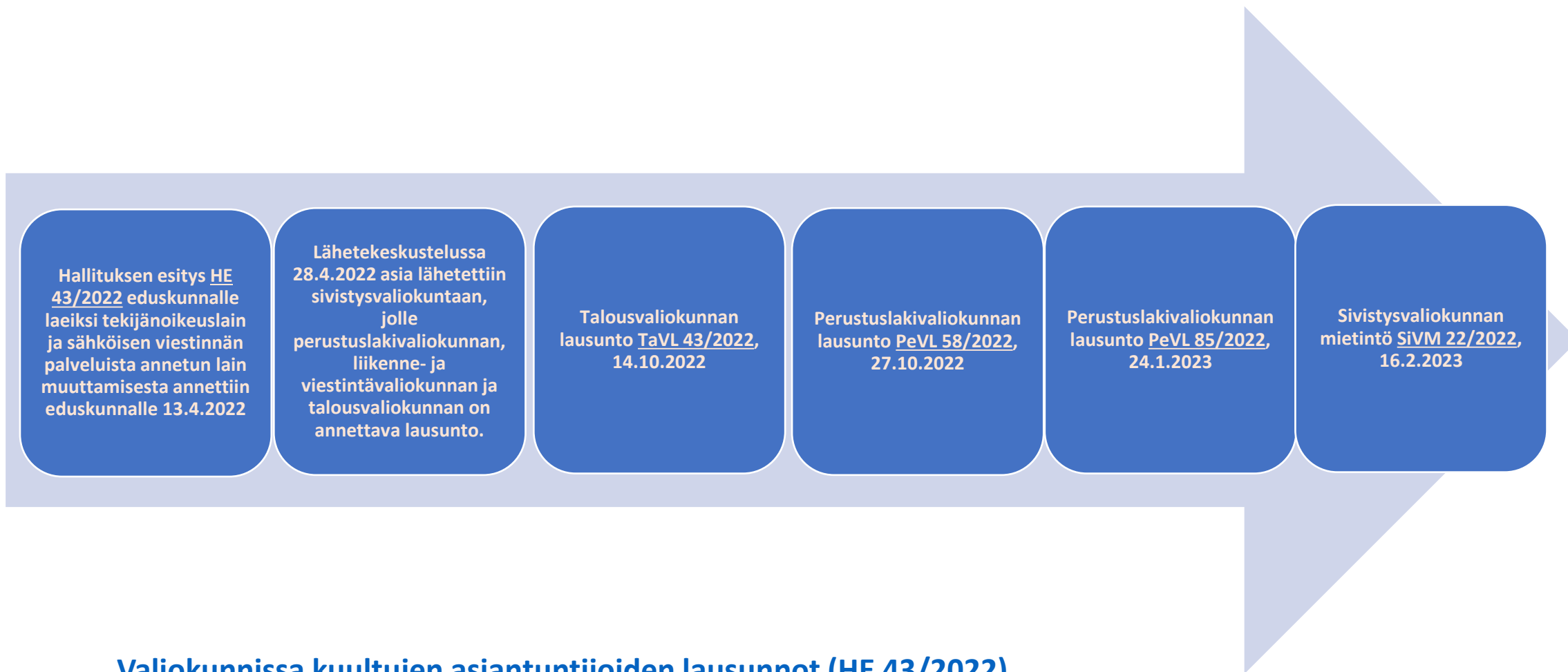
Valtioneuvoston selvitys [E 21/2015](#): Digitaalisia sisämarkkinoita koskeva strategia

Tekijänoikeuslain uudistus - DSM-direktiivin toimeenpano 2019–2022 (OKM/VN)

Direktiivi (EU) 2019/790 tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla (DSM-direktiivi) hyväksyttiin EU:ssa 15.4.2019. DSM-direktiivi tuli sisällyttää osaksi jäsenmaiden lainsäädäntöä 7.6.2021 mennessä.

HE 43/2022 (eduskunta)

Valiokunnissa kuultujen asiantuntijoiden lausunnot (HE 43/2022)

Täydentävä HE 313/2022 (eduskunta)

Hallituksen esitys HE 313/2022 laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 43/2022) täydentämisestä annettiin eduskunnalle 1.12.2022. Käsittely yhdistettiin hallituksen esityksen HE 43/2022 käsittelyyn.

Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 85/2022, 24.1.2023.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunto LiVL 41/2022, 25.1.2023.

Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 22/2022, 16.2.2023

[Valiokunnissa kuultujen asiantuntijoiden lausunnot \(HE 313/2022\)](#)

HE:t 1. ja 2. käsittely (eduskunta)

Hallituksen esitysten HE 43/2022 ja HE 313/2022 sisältyvien lakiesitysten ensimmäinen käsittely 21. ja 22.2.2023: Eduskunta hyväksyi esityksiin HE 43/2022 ja HE 313/2022 sisältyvän 1. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 43/2022 sisältyvän 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi

Hallituksen esitysten HE 43/2022 ja HE 313/2022 sisältyvien lakiesitysten toinen käsittely 27.2.2023: Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esityksiin HE 43/2022 ja HE 313/2022 sisältyvän 1. lakiehdotuksen. Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 43/2022 sisältyvän 2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

Lopputulos

Eduskunta hyväksyi toisessa käsittelyssä 27.2.2023 esitetyt lait muutettuina. Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta **263/2023** ja **264/2023** vahvistettiin 3.3.2023 ja lait astuivat voimaan 3.4.2023.

Tekijänoikeuslaki (8.7.1961/404)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Yhteenveto

- Useita toimijoita, samankaltaisia nimiä, erilaisia tehtäviä
- Prosessit ovat pitkiä
- Lähteitä löytyy aina, mutta miten pysyä kärryillä?
  - Eduskunnan kirjaston lakihankkeiden tietopaketit
  - Uutisointia Suomessa kohtalaisen vähän, tekijä- ja tekijänoikeusjärjestöt ovat aktiivisia
  - KV-tasolla IFLA ja LIBER pyrkivät vaikuttamaan kirjastojen näkökulmasta, järjestävät webinaareja ym.
    - [IFLAn Advisory Committee on Copyright and other Legal Matters](#) (Pekka Heikkinen)
    - [LIBER Copyright & Legal Matters Working Group](#) (Pekka Heikkinen, Maria Rehbinder)

Lähteet

- Eduskunnan kirjaston lakihankkeiden tietopaketti: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/tekijanoikeuslain-uudistus-dms-direktiivin-toimeenpano.aspx#eduskunta
- Eduskunta, valtiopäiväasiat: <https://www.eduskunta.fi/FI/valtiopaivaasiat/Sivut/default.aspx>
- Finlex: <https://finlex.fi/fi/>
- Kopiosto: <https://www.kopiosto.fi/>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö: <https://okm.fi/tekijanoikeus>
- Saavutettavuuskirjasto Celia: <https://www.celia.fi/>

Kiitos!

Kysymyksiä, kommentteja, ihmettelyä
soile.manninen(at)helsinki.fi